

De oorlogsdagboeken van mevrouw Van Bodegraven

Deel 3 - 5 juli t/m 14 december 1941

5 juli:

Een bekeuring. We hadden het licht op in de waranda, ongeveer 's avonds 11 uur. Het was heerlijk mooi weer. Pa en ik zaten rustig te lezen. De jongens waren nog niet thuis omdat het buiten nog fijn weer was. Nu moet 's avonds alles al donker gemaakt worden om 4 minuten over 10, alle dagen gaat er 1 minuut af. Buiten is het nog fijn licht weer. Om te lezen of iets anders te doen te schemerig. Je hebt te kiezen, met je armen over elkaar te gaan zitten, of binnen met de lamp op en alles potdicht. Wat een onzin, hè?

6 juli:

Zondag een rustige dag. Nel heeft dienst en Kees en Jan vermaken zich met zwemmen, 's morgens in Brandenburg en 's middags in Mooi Zeist. Het is mooi warm weer. Pa en ik zijn beiden naar Tuindorp gewandeld naar P. Zijp. Hebben daar thee gedronken. Zijn 's avonds weer naar huis

gewandeld. Het weer was overheerlijk.

8 juli:

Bekendmaken dat jam, stroop, limonade enzovoort alles op de bon komt. Gas en elektriciteitsbesparing. Hoe je eten en alles gaar en klaar moet krijgen wordt langzamerhand een raadsel. 75% besparing in de maand. Alles, groente en fruit is schreeuwend duur.

10 juli:

Pa en ik zijn 's morgens half 10 op reis gegaan naar Uithoorn.

Nel v.d. Bijl trouwde. Zij komt in Mijdrecht te wonen.

Het is een heel gezellige dag geweest. Vreselijk warm, 100 graden [Fahrenheit] of zo niets is.

In De Bilt was er een zware onweersbui geweest en het had hard geregend. Dadelijk op de buien was het weer datzelfde warme zonnige weer. In Uithoorn is er geen bui geweest.

11 juli:

's Morgens half 1 kwamen Pa en ik weer terug van de reis en weer die vreselijke warmte. Volgens het Meteorologisch Instituut is het nog nooit voorgekomen, dat het zo warm is geweest en zolang achter elkaar. Konden we maar wat warmte voor de winter opsparen. Het slapen gaat heel slecht.

12 juli:

Weer die vreselijke warmte, een ieder loopt zonder kousen en zo luchtig mogelijk, zelfs de heren lopen in hun overhemden en zonder boord. Op heden ziet het ernaar uit, dat we een onweersbui zullen krijgen. Af en toe onweert het al en enkele regendruppels vallen. Een regenbui zou alles goed doen. Wat de doperwten- en peulenoogst betreft is het niet rooskleurig. Alles is verdroogd en geel geworden. Jammer hè?

18 juli:

Rotterdam weer zwaar gebombardeerd, daar weten ze ook wat oorlog is. Gelukkig is het niet zo warm meer. Ik ben 17 juli, dat zou ik vergeten te vermelden, naar Voorburg geweest. Oom Adriaan was ziek, hij is er niet best aan toe. Oom is 85 jaar, als je dan iets mankeert heb je niet veel meer in de melk te brokken. Ook ben ik bij Tante Ko geweest. Overigens maken ze het allen best.

Gelukkig is het niet zo warm meer, er zijn nogal buien geweest, wat de tuinen heel best heeft gedaan. Er was geen groen gras meer te bekennen. Alles zag even geel. Na de regen begint er weer wat kleur aan te komen.

20 juli:

Vannacht schijnt alles druk in de weer geweest te zijn met V en VV overal op de weg te verspreiden en op alles waar maar met krijt op getekend kon worden. Ook zijn alle wegen met opschriften V en VV's beklad. Wat het betekent weet je zeker wel, zo niet dan zal ik het je wel vertellen als het zover is, als je dit te lezen krijgt.

Vanmiddag zijn Pa en ik naar Driebergen geweest. Johnny was jarig. Wij hebben een gezellige middag gehad. Alles was daar ook in orde. Ook daar was alles vol V en VV's.

21 juli:

Moest het koper ingeleverd worden. Nu er is door Pa een verzameling gebracht, ruim een kilo, waarde f 0,25.

24 juli:

Druk geweest met het maken van besensap. 15 Grote flessen vol, dus voorraad voor de winter. Nu er zo weinig vruchten komen, komt het wel van pas.

25 en 26 juli:

Geen bijzonders. Je beleeft allen, dat die rottige NSB'ers aardig te keer gaan met het bekladden van straten, huizen enz. Wat minderwaardig toch hè?

27 juli:

Wij hebben 4 mud antraciet ontvangen, waar wij mee toe moeten tot december. Als we de winter door moeten, zullen wij nog heel wat ellende beleven. Alles is even schaars wat het eten betreft en wordt steeds slechter. Veel gaat het land uit en de oogst valt tegen.

30 juli:

De 1e klant die binnenkwam, vertelde dat onze straat voor het huis zo mooi beschilderd was. De werkloze NSB-club had met grote witte letters er op gezet: V is victorie op het Bolsjewisme. Zo heeft elke straat, waar gelegenheid was, een ander opschrift met grote witte letters van verf. Wij zullen het maar als reclame nemen. Onwillekeurig zeggen ze, je moet eens gaan kijken bij Bodegraven. Wat minderwaardig toch hè?
Kees en Jan zijn vandaag bij Tante Antje en Oom Piet op bezoek geweest. Ze troffen het niet erg, want het heeft de hele dag geregend. De oudjes maakten het nog best.

1 augustus:

Vandaag werd bekend gemaakt, dat wij

geen eieren meer krijgen. Zo wordt alles minder.

Pa en ik zijn bij Teus Meijer op bezoek geweest, hij was jarig. Hun zoon is ook een leuk jochie. Hij is ook aardig bijdehand.

2 augustus:

Het heeft 2 dagen hard geregend. Wij hadden veel gebrek aan water. Het weer is nog van streek. Gelukkig is het nog niet koud.

4 augustus:

Nergens zijn er aardappels te koop. Gelukkig had ik nog wat in voorraad. Het broodrantsoen is ook weer verminderd. Onze keel moeten wij langzamerhand wat dicht knijpen.

5 t/m 8 augustus:

Alle dagen stromende regen en wind. Het lijkt meer op herfst dan op hartje zomer.

9 augustus:

Vandaag zijn W. Sparnaaij met haar verloofde en nog een verloofd stel even aan geweest. Ze hadden wezen trekken. Ze hadden het met het weer ook heel slecht getroffen.

10 augustus:

Jannie v.d. Bijl van Uithoorn is voor een paar dagen bij ons te gast.

11 augustus:

Nog geen aardappels, waarschijnlijk morgen.

12 augustus:

De toestand wordt steeds kritieker. Jannie v.d. Bijl is weer vertrokken.

13 augustus:

Vannacht reuze veel vliegtuigen overgegaan. Werd wakker van een hevige bomontploffing. Waar het geweest is, hoor je niets van. Wij lezen geen enkele courant meer. In Bilthoven bij het Natuurbad is een Duitse bommenwerper neer gekomen. 3 Doden, 1 ernstig gewond. Gelukkig waren er geen bommen meer in het vliegtuig.

Nel is vandaag thuis geweest.

14 augustus:

Vanavond weer druk met Engelse vliegtuigen, die naar Duitsland gaan.

Ook je brief ontvangen. Wat zou ik Jaapje graag eens op zijn fiets zien. Jullie maken er zeker wel een kiekje van. Heerlijk weer te horen dat jullie het best maken.

Alles wordt alle dagen onrustiger. Wat zal het eind zijn.

19 augustus:

Het kiekje van Jaapje ontvangen, wat een schat. Wij wisten niet wat wij zagen. Wat al een kerel.

20 augustus:

Vandaag Jaapje zijn verjaardag. Wij hebben het met elkander gevierd. Je Moe en Pa zijn wezen feliciteren. Wij hebben er een glaasje bier op gedronken. Alcoholhoudende dranken zijn niet meer te koop. Een glaasje van dit of van dat, zelfs geen wijnsoort is meer te krijgen. In de hotels kom je om een borrel te vergeefs. We gaan alweer de nachtschuit in en regenen doet het nu al bijna 6 weken achter elkaar. Alles staat op het land te bederven.

21 augustus:

Pa zijn verjaardag en wel het kroonjaar van de leeftijd 60 jaar. Het was druk bezoek. 's Morgens kwam Jo van Rheenen snijbonen brengen met een bouquet dubbele goudbloemen.

Juffrouw Hardeman bracht ook snijbonen en een potje kersen, dan zijn er zo nog verschillende geweest.

Tante Anna heeft 3 dagen bij ons gelegeerd met een dochtertje van Anton en Lies. Dan waren Oom Cor en Tante Trijntje er van donderdag tot maandag. 's Middags kwam de familie Rijpma uit Driebergen, dan was Nel thuis. Het was een heel gezelschap en 's avonds kwamen je Moe en Pa. Het was een leuke dag. Wel erg druk.

23 augustus:

Oom Cor vertelde dat in Noord Holland wordt het land bewerkt, zoals ploegen enz. met ossen voor de wagens en ploegen. Wij leven in een verouderd tijdperk. Verleden week zijn er weer een massa paarden opgeëist. Kunnen jullie je een Utrechtseweg voorstellen zonder auto's? De Bilt is een heel stil dorp geworden.

25 augustus:

Vandaag zijn Oom Cor en Tante Trijntje weer vertrokken. Het is hier nu zo stil als je een week achter de rug hebt dat je steeds met 9 of 7 personen ben, dan is het vreemd als je met ze vieren weer overblijft.

Oom en Tante worden nogal eens verjaagd door het vallen van bommen. Ze wonen nu al in hun derde huis.

29 augustus:

Jan heeft een kies laten trekken, wat hem geweldig veel pijn heeft gedaan. Het was best aan hem te merken, zoals hij te keer ging. Hij is vroeg naar bed gegaan.

30 augustus:

Jan is weer beter. Vanmiddag grote zwemwedstrijden. Het was niet warm, maar gelukkig droog en nog wat zon. De hele maand augustus heeft het geregend, alle dagen weer aan. De middag is goed geslaagd. Om 8 uur was er een diner voor het bestuur van

Zwembad Brandenburg.

Brandenburg en genodigden. Kees en Jan hebben mee aangezet. Op heden zijn ze nog aan het napret houden. Nel is ook naar Thomas.

31 augustus:

Verjaardag Koningin. Op De Bilt rust. Utrecht en Zeist opstootjes. Uit Utrecht hoorden wij, dat er 7 doden waren. Het ware komt niemand te horen, want geen enkele courant mag er iets van melden. De grootste oproermakers zijn de NSB'ers, die dagen steeds uit en brengen alle kleinigheden bij de politie aan en dan heb je het gaande. Vannacht ben ik wakker geschrokken, zoals er geschoten werd en veel vliegmachines gingen er over.

Ik schrok zo, dat Pa van mijn schrikken wakker werd.

3 september:

Prachtig weer. De familie Hardeman is op visite geweest nog ter ere van Pa zijn

verjaardag. Ook is je Moe geweest. Nel was ook thuis.

Pa is druk met het rooien van de aardappelen.

4, 5 en 6 september:

Alles gaat zijn gewone gang, zorgen voor dit en zorgen voor dat. Het wordt steeds moeilijker. Je vraagt je wel eens af waar moet het naar toe. In Utrecht zijn er heel veel opstootjes. Twee NSB'ers zijn er in een week vermoord.

7 september:

Terwijl er een NSB'er werd begraven, was er achter de lijkstoet weer een vechtpartij.

8 september:

De Herfst Jaarbeurs in Utrecht is ook weer begonnen. Het zijn zeer gedwongen stands. Er wordt een ophef van gemaakt, geweldig, In werkelijkheid is het niets en het afleveren van bestellingen blijft achterwege.

9 september:

Ze maken reuze veel reclame in Utrecht op het Vreeburg voor de NSB. Of ze veel succes hebben is een vraagstuk. Het geeft steeds botsingen. In het ziekenhuis bij Nel zijn ook nog 83 zusters, die de nieuwe orde zijn toegedaan, wat voor de andersdenkenden zeer lastig is. Er waren verschillende zusters die de

foto van de koningin in hun kast hadden hangen. Ze waren verraden, want er kwam Duitse Politie. De zusters moesten allen hun kasten van binnen laten zien. De foto's moesten verwijderd worden en ze moesten bij de Duitse Polizei komen.

10 september:

Vandaag een drukke dag gehad. Snij- en speciebonen ingemaakt. Ik heb die bij juffrouw Hardeman gekocht. Wij zullen maar heel wat inmaken. Wie weet wat het van het voorjaar zal zijn. Nu in het hartje van de oogst is alles even schaars en vreselijk duur.

11 september:

Vandaag zijn Tante Ko en Oom Jan een dag te gast geweest. Ze maken het goed. We hebben ook een zeepschaarste. Eens in de maand kun je wat surrogaat kopen. Natuurlijk onvoldoende. Een broer van Oom Jan heeft een smederij, waar ook 2 zoons in werken. Ze krijgen een extra zeeprantsoen. Weet je hoeveel dat is, 1½ ons in de 3 maanden voor 3 personen. Je begint nu al te merken dat alles er even slordig uit gaat zien.

Vandaag ook weer je brief ontvangen, waar wij erg blij mee zijn. Wat zit er een mooie envelop om. Met een rand van rood, wit en blauw.

12 september:

Vandaag guur herfstweer. Verder alles

gewoon. Weet je wat het woord Verkade betekent: Vrijheid en recht komt alleen door Engeland en Hallo betekent: Hang alle laffe landverraders op. Hitler betekent: Het is te laar, Engeland regeert. Oké betekent: Oranje komt eerdaags en ozo betekent: Oranje zal overwinnen.

Het is vanavond stikdonker.

18 september:

Vandaag bericht in de couranten. Minder brood en minder boter. Het merendeel der bevolking eet nu al 2 maal per dag aardappelen. Waar het van de winter zo moet komen is mij een raadsel. Weinig brood, geen vet, weinig boter, geen brandstof en heel weinig gas en elektra. Het is ook wettelijk dat de winkels om 6 uur moeten sluiten en zaterdag om 7 uur.

Manufacturenwinkels sluiten ook al dinsdags en vrijdag de hele dag. De slaggers zijn 3 dagen in de week gesloten en op heden komen de melkboeren niet venten, wat al meer is voorgekomen, eieren zijn er niet meer te koop. De melk is van dien aard, taptemelk. Er zijn veel mensen die 10-60 pond zijn afgevallen. Nu moeten wij de winter nog tegemoet. Gelukkig dat wij zelf aardappelen hebben.

Pa is druk met rooien en de oogst valt nog al mee. De aardappels die je van de groentewagens koopt zijn zo slecht

of er heel niet. Ik had nog een 20 kilo van dat slechte soort in de kelder staan. Maandag zou ik een maal schillen, van de 6 kilo hield ik 1½ kilo over, zoveel moest er van weggegooid worden. De boekbinder Brouns heeft vandaag een bekeuring gekregen omdat zijn zoontje met de verjaardag van de koningin een luciferskopje in zijn knoopsgat had van zijn jas (oranje). Het kost hem f 15,00, bespottelijk hè?

Tram Utrecht-Zeist 1941. Fotoarchief Fred Meijer.

19 september:

Vandaag is Tante Nel jarig. Pa en ik zijn om 4 uur met de tram naar Driebergen gegaan om te feliciteren. 's Avonds half 10 zijn wij weer per tram naar De Bilt gegaan. Het was nogal gezellig. Tante Jo was er ook.

20 september:

Vandaag zijn Tante Mien en Oom Jan uit Hoofddorp gekomen. Dat was al een ganse tijd geleden. Ik vond het echt

prettig dat zij er waren.

21 september:

Zondag. Prachtig weer, het was vandaag volop zomers. Kees en Jan hadden in Amersfoort verschillende zwemwedstrijden. De hele club Brandenburg is er per fiets naar toegetrokken en kwamen vanavond ongeveer 8 uur weer thuis.

Tante Mien en Oom Jan zijn vandaag ook een paar uur in Driebergen geweest en om half 6 uur zijn ze weer vertrokken. Nel is van 5 uur tot 9 uur thuis geweest, zij had wachtdienst.

22 september:

Vandaag is het verminderde rantsoen van brood ingegaan. Het is een heel vraagstuk 3 maal per dag het eten voor elkaar te krijgen. Van alles is er te weinig. Je krijgt steeds meer honger. Als je nu uit logeren gaat of gast krijgt moet je je eten mee nemen.

24 en 25 september:

Vandaag bekend gemaakt dat de Biltsche Courant met ingang van 1 oktober niet meer mag verschijnen. Ook de Wereld Kroniek komt niet meer. Zo zijn er nog heel veel plaatselijke couranten en tijdschriften die niet meer verschijnen. Ze zeggen oorzaak: schaarste van papier. Alles raakt langzamerhand op. Als je nagaat wat

niet meer te krijgen is, zou je zeggen de oorlog duurt niet lang meer.

26 september:

Vanmorgen werd Pa gewaarschuwd dat hij hetgeen op de muur van het huis geschreven stond moest verwijderen, anders werd er verf opgesmeerd. (Er stond op de muur geschreven: Mussert moet dood.)

Op de straat stond geschreven: f 5.000,00 beloning die Mussert dood maakt. Daar was een kliek verf opgesmeerd. Het is vermakelijk als je tegenwoordig straten, schuttingen of trottoirs ziet, alles is met plekken verf besmeerd.

De ene partij schrijft opschriften voor en de andere partij schrijft tegen de beweging. Langzamerhand is het een laffe beweging.

27 september:

Jaap van Oom Cor is bij ons een paar dagen te gast.

Kees heeft Engelse les, waar hij op heden druk mee bezig is en Jan is druk met boekhouden. Nel haar cursus is ook weer begonnen.

28 september:

4000 bladen worden er opgeheven, waaronder ook de Biltsche Courant. Ook weer een strop voor al die drukkerijen.

1 oktober:

Een vreemde dag voor een verjaardag, anders ben je druk met het klaar maken van het eten. Nu niets geen bijzonders, geen vlees, wat je maar een keer in de week kan kopen, dan nog mondjesmaat, geen pudding, daar is ook niets meer voor. Van die slechte dunne melk is niets lekkers te maken.

2 oktober:

Hedenmorgen kwam ik beneden, daar stond Japie in groot formaat, in een standaard op tafel. Een briefje lag er onder waarop stond "Goede morgen Oma, hartelijk gefeliciteerd. Hiep Hiep Hoera". Hij staat er schattig op en pronkt op de piano. Het is net een fantasiekiekie met dat krullenkopje.

's Morgens kwam Tante Nel met Jonnie.

's Middags Tante Jo met zoon en na schooltijd kwam Oom Piet Rijpma met Nel, zijn dochter. Onze Nel was de hele dag thuis. De familie Kok kwam ook nog feliciteren en 's avonds je Moe en Pa en Jo per telefoon.

Een drukke dag was het, toch gezellig.

Om iets te presenteren was schaars.

Als je uitgaat of je krijgt gasten dan breng je je brood mee bijvoorbeeld. Had ik bij de gratie voor elk een gebakje, dan wat biskwie en 's avonds een paar glaasjes bier, wat brandewijn of iets anders is er niet meer. De gebakjes kosten op heden f 0,15, een aardige prijs hè?

Nu vertellen wat ik heb gekregen: veel bloemen, een mooie broek van Pa, die foto. Van Nel, Kees en Jan geld om wat te kopen, wat erg moeilijk is. Wij dachten een tafelkleed, maar dat is nergens nog in De Bilt of Utrecht te bekomen. En dan die punten die ervoor nodig zijn is ook een vraagstuk.

3 oktober:

Een groot vraagstuk. Hoe kan ik mijn schoenen laten maken. De schoenmakers hebben zo goed als geen leer. Er gaan soms 3 à 4 weken voorbij voordat je schoenen gemaakt kunnen worden. Nieuwe zijn er wel te koop, maar je moet eerst aan het distributiebureau vragen een lijst om in te vullen en bonnen. Het wordt lang niet altijd toegestaan, dat je ze dan kan gaan kopen. Het is een uitzondering als je nieuwe schoenen machtig kan worden. Jan is er al 2 maanden mee bezig.

4 oktober:

Nel was thuis en vertelde dat er in Utrecht een goederentrein op een Duitse trein was gereden. Er zaten ongeveer 3000 matrozen in. Veel gewonden en doden. Bij Nel in het ziekenhuis zijn 30 gewonden en 2 doden gebracht, zo zijn ze verspreid in verschillende ziekenhuizen en naar Rotterdam, Amsterdam en Den Haag. Je hoort er natuurlijk niets van. De Duitsers

zijn specialisten in verduisteren. Op heden wordt er weer gemompeld dat Rotterdam vannacht weer vreselijk gebombardeerd is, vooral de haven. Rotterdam weet wel dat het oorlog is. Vreselijke hè?

5 oktober:

Het is de laatste dagen helder, zonnig weer wat ons wel van pas komt, want met de brandstof is het erg schaars. Je moet maar afwachten wanneer je een beperkt beetje kan kopen. Wij hopen maar dat het niet zo koud wordt, want koude en je maag niet gevuld, zijn scherpe zwaarden.

11 oktober:

Je brief verzonden over Zwitserland. We hopen dat jullie hem ontvangen.

12 oktober:

Pa en ik zijn hedenavond bij Wernsen op visite geweest. Bij een bakker kun je nog wel zijn, allicht is daar nog wat te snoepen. Alles is wel van surrogaat gebakken. Wij zijn op heden niet meer verwend, dus smaakte alles nog best. Je maag wordt ook nog eens gevuld. Een borreltje gebruiken op visiteavonden is ook afgelopen. Niet meer te kopen. Weet je wat op heden een ons bitterkoekjes kost: f 0,42 per ons. Zo is alles navenant. Bonbons of zuurtjes zijn niet meer te koop.

13 oktober:

De groenteboer vertelde dat hij voortaan 's maandags, 's woensdags en vrijdags niet meer ging venten. Ze kunnen zo weinig groente krijgen. Ze kunnen niet meer als van ouds op de markt groente kopen. Het wordt hun nu toegewezen, de een krijgt dit en de andere groenteboer dat. Zo komt het voor dat je in geen week uien of wortelen of bieten enzovoorts kunt kopen. Wij zijn nu volop in de tijd van savoieekool, maar ze is bij niemand te koop.

14 oktober:

Nel was vandaag thuis.

Bij de weduwe Hardeman heb ik andijvie kunnen kopen en Lamfers bracht wat witte kool om zuurkool in te maken. Nel heeft me fijn geholpen, zodat mijn kelder weer verrijkt is met inmaak. Nu hebben wij in voorraad: snij- en sperziebonen, zuurkool, andijvie en aardappelen van eigen land. Jammer dat er geen vet of spek te koop is, anders waren wij klaar. Wat het vet aangaat, is heel treurig. Ieder mens wordt mager en ziekelijk.

15 oktober:

Nu eens over het fruit, dat is ook al treurig. 1 kilo appels of peren kosten f 0,55 en 0,60. Je begrijpt wel dat het iets bijzonders is, als je er een krijgt.

16 oktober:

Vandaag heeft Pa de textielkaarten weer gehaald. Nu de vraag wat is er te koop. Als je de manufactuurwinkels ziet is ook heel treurig, alles leeg. Sigaren of tabak is ook op. Voor heren rokers een reuze stop. Je merkt wel dat het leven niet zo heel rooskleurig is. De nieuwe orde brengt nog niet veel goeds, wel veel ellende.

Textielkaart.

17 oktober:

Het wordt steeds kouder en heel weinig brandstof, zodat wij al aardig wat kou lijden. 's Avonds na 7 uur mag de kachel een paar uur branden. Er zijn al heel veel mensen die een hoge boete moeten betalen door het te veel gebruiken van elektrisch licht of gas en een paar dagen in donker moeten zitten voor straf voor teveel gebruikte stroom of gas. Ik heb al een ischias opgedaan met de kou en de tocht. Het kan soms vreselijk

pijnlijk zijn. Ik heb nu poeders van de dokter, ik geloof wel dat het helpt.

Vandaag is de pijn aardig minder.

De foto van Japie staat op de piano. Hij kijkt vrolijk de kamer is en merkt niets van al dat oorlogsgedoe.

19 oktober:

Vandaag zondag, tamelijk aardig weer, wel wat koud, maar de zon schijnt, wat gelukkig is. Toch hebben wij de kachel wat aangemaakt.

Nel is vanmiddag thuis geweest. De familie Kortlang kwam thee drinken, dan zijn Henk en Wim Greven er.

Jan is voetballen en vanavond gaan Kees en Jan zwemmen in Naarden.

20 oktober:

Pa is vandaag naar Wageningen, naar Tante Antje en Oom Piet, die 2 oudjes maken het nog tamelijk goed.

21 oktober:

Van der Steen, de groenteboer, vertelde mij vandaag dat hij voortaan maar 3x in de week komt. Er is heel weinig groente en erg duur. Wortelen, uien, koolraap, bieten, savooiekool waren niet te koop. Er schiet niet veel meer over als het allemaal vervalst. Het eten is een grote topperij, er nog wat van te maken en om genoeg te krijgen, want brood is er veel te weinig.

22 oktober:

Vandaag is B. Heebink wezen wassen, wat ook al bezwaarlijk wordt, want zeepoeder is het enige wat nog op de bon te koop is, 4 pakjes in de maand en heel slechte kwaliteit.

23 oktober:

Vandaag moest ik aan de bakker zeggen dat hij morgen niet aan moest komen want ik heb wel geld om brood te kopen, maar geen bonnen en zonder bonnen kan je niets kopen. Iedereen komt brood tekort. Aanvullen met koek of iets anders aan snoep is er niet meer. Wat er is, is duur en slecht en ook op de broodbonnen te verkrijgen.

24 oktober:

In het voorjaar had ik een paar gordijnen gekocht voor de slaapkamer. Ze waren vuil, dus zou ik ze wassen. Ik zette ze in het water om wat te weken, daarna in een warm sopje, niet te warm, want er zat een zijde draad door. Een half uurtje hadden ze in het sopje gestaan en tot mijn grote schrik, toen ik ze er uithaalde waren ze helemaal gesmolten. Het scheen van papier gemaakt te zijn, echt oorlogsmateriaal, Het kostte toen ik ze kocht nog f 1,50 per el. Zo is alles wat je koopt op heden slecht en duur.

26 oktober:

Jan 's morgens om 11 uur vertrokken,

moest voetballen in Soest. Vandaar is hij naar Naarden met de trein gegaan. 's Avonds moest hij zwemmen. 's Avonds om 11 uur kwam hij weer thuis. Overigens is de dag zonder bijzonderheden voorbij gegaan.

29 oktober:

De eerste sneeuw is gevallen. Alle tuinen staan nog vol dahlia's en chrysanten en herfstasters, daar lag dik sneeuw op. Het is erg vroeg in de tijd. Wij kunnen heel geen winter hebben, want de brandstof is erg schaars. Wij stoken 's avonds de kachel met hout en natgemaakte antraciet. Wij lijdten al aardig kou. Vandaag had Nel een vrije dag.

30 oktober:

Geen bijzonderheden. Alleen veel werk met het eten, want er is over het algemeen veel brood te kort. Van alles is er te kort, erg lastig.

31 oktober:

Vandaag rustig. Hedenavond weer veel vliegtuigen in de lucht. Het is vriezend weer.

11 november: Pa heeft hout gekocht, stommels voor f 35,00 en f 6,50 vracht. Maar een aardige stapel.

12 november:

Pa is 's middags tot dat Jan thuis komt

druk met hout zagen en hakken.
Als Jan thuis komt hakt en zaagt hij ook nog een paar uur, zodat zij heel wat hout stuk maken.

13 november:

Vandaag is Vink gevangen genomen wegens smokkelen. Wanneer zal hij weer vrij zijn? Smokkel wordt nogal zwaar gestraft.

14 november:

Het hout is klein en opgestapeld in de waranda. 3 Rijen over de hele breedte en ruim een meter hoog, dus een aardige stapel en mooie, dikke eiken stukken. Wij kunnen wel wat gebruiken, want het vriest aardig. Het blad zit nog gedeeltelijk aan de bomen en het ijs ligt in de sloten en vijvers.

16 november:

Vandaag Nel haar verjaardag. Zij is voor 3 weken thuis, zij heeft vakantie. Volgende week gaat zij voor een week naar Voorburg.

De familie Rijpma is er geweest en straks komen er nog een paar kennisjes van Nel.

Top heeft zijn zaak verkocht aan een NSB'er. Dat is ook wat voor zijn vrouw en kinderen. Ze wisten er niets van.

Top leeft nog steeds met zijn nicht en zuster van Floor de Jong. Floor en Rien blijven voorlopig nog in de zaak. Ze

moeten dagelijks 3000 gebakjes van eerste klas grondstoffen maken voor de weermacht. Daar moet alles voor zijn en de bevolking kan op een houtje zitten bijten en zich voeden met surrogaat van dit en van dat.

21 november:

Het is vandaag aardig koud. Met angst en beven stook je de kachel, want je gebruikt al spoedig te veel.

22 november:

Vandaag vertelden ze dat we geen haverhout meer zouden krijgen. Ik hoop dat het een loos alarm is, want we krijgen geen rijst meer en de aardappels zijn heel slecht, echte beenaardappels. Het is een probleem iedere dag voldoende eten te hebben.

23 t/m 25 november:

Alles gewoon (nieuwe tijd).

26 november:

Fruit zo goed als niet meer te koop, enkel nog wat kleine appels, die kosten 60 cent per kilo. Zo verdwijnt het een na het ander. Als je onverwacht in Holland zou komen, zou je niet weten wat je zag, zo weinig er meer te koop is.

29 november:

Vink is weer onverwacht thuisgekomen. Er waren geen redenen genoeg hem langer achter slot en grendel te houden. Hij

heeft het er zo best gehad, hij is in 14 dagen tijd 5 pond afgevallen. Hij moest een stuk tekenen, dat hij niets mocht vertellen wat er voor viel in het leven in de gevangenis, hij zou dan met concentratiekampstraf gestraft worden. (Je kan er uit opmaken hoe slecht de mensen behandeld worden).

30 november:

De dag dat er weer nieuwe bonnen voor levensmiddelen zijn. Dat is altijd een uitkomst, want alles is zo afgemeten. Met veel overleg kun je rondkomen met toevoeging van hetgeen je in de goede tijd hebt ingeslagen. Als je niets in voorraad hebt, komt je veel te kort.

1 december:

Vandaag is Kees jarig. Met veel moeite hebben wij nog het een en ander voor traktatie op de kop getikt. Drank is er niet meer, nog wel een flesje bier, zeer beperkt en gebakje of koekje (surrogaat) en op de bon. Als je gebak of koekjes koopt gaat het van je broodrantsoen af. Kees heeft altijd nogal bezoek.

2 december:

Geen havermost meer te koop, ons is nu beloofd dat wij 28 december peulvruchten kunnen kopen. Zo word je steeds zoet gehouden.

3 december:

Vandaag zijn er weer enkele mensen opgepikt voor het slachten van schapen, clandestien. Onder andere Drikus v.d. Kuil, Wim Hoedeman enz. Het wordt nog al streng gestraft. Alle gevangenen zitten stampvol. Ze kunnen langzamerhand heel Nederland wel achter slot en grendel zetten. Voor de gekste dingen wordt je gepakt. Het is ook al zover dat je met elkander fluistert en niets durft te zeggen. Wij leven als onderdeel van een machine, je wordt opgedraaid en je loopt net zo ze het willen hebben.

4 december:

De dag voor St. Nicolaas. Zonder boterletter of chocolade letters, geen marsepein, geen sigaren, tabak of sigaretten, van alles niet. De mensen die er voor zitten is het heel treurig gesteld, ze kunnen niets verdienen.

5 december:

De verjaardag van St. Nicolaas. Geen feesten op de scholen. Wij hebben gelukkig een beste St. Nicolaas week achter de rug. Er wordt heel veel gelezen. De boekwinkels zijn de enige, waar nog wat te koop is. Alles kun je wel zeer beperkt inslaan. Maar met wat moeite en goede relaties kan je nog in de spullen blijven. Wij hebben alle reden dankbaar te zijn.

6 december:

Nel haar vakantie is weer achter de rug. Vanavond is zij weer naar Utrecht gegaan, om morgen weer te beginnen. Op heden is het stormachtig, regen en stikdonker. 's Morgens is het ook weer een ramp, die duisternis. Om half 10 is alles nog gesloten en donker of het nog hartje nacht is. Pa was om half 8 naar de barbier gegaan. Toen hij klaar was, dus even 8 uur, was hij de weg kwijt. Het was zo donker en zijn zaklantaarn was volgens voorschrift, dus gaf weinig licht, zodat hij heel voorzichtig liep te zoeken waar hij was. Er liep iemand voorbij (een jong mens) die vroeg of Pa de weg kwijt was. Die heeft hem voor het huis gebracht. Gelukkig is hier weinig water en op de wegen weinig verkeer. Over het algemeen verdrinken er veel mensen door de duisternis, vooral waar veel water en bruggetjes zijn.

7 december:

Vandaag het uitbreken van oorlog met Japan en Indië. Japan is hetzelfde begonnen als Duitsland in Nederland. Intens gemeen en onverantwoordelijk en in hoge mate onmenselijk. Dat soort mensen is niet veel goeds van te verwachten. Wij zullen er het beste maar van hopen, dat we elkaar nog weer eens in de beste welstand mogen ontmoeten. Het is wel een tijd van beproeving.

8 december:

Vanmiddag kwamen Gerrit, Piet en de jongens bij ons theedrinken. 's Avonds zijn Pa, ik en de jongens bij Wilking op bezoek geweest. Daar hadden wij het nog goed. Als je bezoek krijgt weet je niet wat je moet presenteren.,

9 december:

Nel had een dag vrij, zodat zij weer thuis is geweest. Het beste wat zij dan kan. Straks gaat zij met de tram naar Utrecht, want het is stikdonker. Naar de radio mogen wij niet luisteren, toch staat hij als er buitenlandse berichten komen, aan. Het gaat heel stiekem. Pa gaat af en toe eens buiten kijken of er niemand is. Want je kan er zwaar door beboet worden of zelfs de doodstraf staat er op.

10 t/m 14 december:

Alles gaat zijn gang. Je bent alle dagen druk met hier en daar aan te denken, dat je van alles krijgt waar je recht op hebt, de porties zijn niet groot en je voorraad gaat zo langzamerhand verminderen.

Vervolg van het dagboek in de volgende Biltse Grift.